

СЕКЦІЯ 8

СОЦІАЛЬНА І ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА В ГРОМАДІ

УДК 304

**СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТИМЧАСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НА
ПІДКОНТРОЛЬНІЙ УРЯДУ УКРАЇНИ ТЕРИТОРІЯХ ЗА
ФОРМУЛОЮ «САМОЗАЙНЯТИСТЬ ПЛЮС ЖИТЛО»
SOCIALIZATION OF TEMPORARILY DISPLACED PERSONS IN
TERRITORIES UNDER THE CONTROL OF THE GOVERNMENT OF
UKRAINE UNDER THE FORMULA “SELF-EMPLOYMENT PLUS
HOUSING”**

Агібалов Ігор Володимирович

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Аспірант, спеціальність 231 Соціальна робота;

керівник Регіонального офісу програми «U-LEAD з Європою» (GIZ GmBh) в
Луганській області

Ihor Ahibalov

Luhansk Taras Shevchenko National University

Postgraduate student, specialty 231 Social Work;

Head of the Regional Office of the «U-LEAD with Europe» Program (GIZ GmBh)
in Luhansk Oblast

agibalovukkaine@gmail.com

ORCID: 0009-0009-6838-2424

Четвертий рік активних бойових дій на територіях України провокує все більше проблем в соціальній сфері життя наших мешканців. Нажаль виникають нові території, непридатні для життя і, як наслідок нові хвилі переселенців – тимчасово переміщених осіб (далі за текстом - ТПО), що шукають прихистку у нових для себе територіях.

При цьому важливо розуміти що з урахуванням цих хвиль соціальні потреби кожної з категорій ТПО поступово змінюються. Так, категорія ТПО, що перемістились в першу фазу російської агресії 2014 року в переважній більшості пройшла період первинної соціальної адаптації та майже асимілювалась на нових територіях. Нові ТПО, які вимушені переміщатись зараз з урахуванням погіршення безпекової ситуації, проходять цей період більш планово та організовано (наскільки це взагалі можливо в умовах

воєного стану). Разом з цим найбільш чисельною категорією залишаються ТПО, що масово перемістились на початку другого етапу агресії в 2022 році. Для останньої групи характерні такі відмінності та специфіка:

- по перше – ця категорія найбільш чисельна (за оцінками – до 4 млн осіб);
- по друге – в них був доступний не такий широкий вибір безпечних місць релокації, як для категорії 2014 року;
- по третє – більша частина з них перманентно переміщується на різні території України в пошуках найбільш збалансованого варіанту з точки зору «безпека/доступність послуг/зайнятість».

Аналіз регіональних та місцевих цільових програм роботи з ТПО свідчить про зосередженість на питаннях комплексного вирішення проблем переселенців, проте реальна дієвість цих механізмів далека від бажаного. Особливо гостро стоїть питання надання житла. На початковому етапі ця проблема вирішувалась за рахунок відкриття пунктів тимчасового перебування ТПО. Проте, початкові надії на швидке закінчення збройної агресії та деокупації територій не випрадалились. В такій ситуації до більшості ТПО приходиться розуміння в необхідності інтегруватись в «приймаючі громади» та шукати собі нові ролі на новому місці.

В такій ситуації досить епізодичними виглядають пропоновані, як на центральному, так і на регіональному рівні рішення, щодо надання тимчасового житла. Переважна більшість тих, хто обирає цей варіант, це літні сім'ї, з мінімальними можливостями самозабезпечення.

Ті ж сім'ї, які бажають отримати реальну спроможність до самореалізації та початку нової робочої кар'єри, шукають території з високим рівнем пропозиції зайнятості якими, зазвичай є обласні центри та деякі малочисельні промислові міста.

В деяких випадках проблема вирішується за рахунок «корпоративного» алгоритму релокації, який притаманий для промислових міст Донеччини, в

основному за рахунок відповідної політики підприємств промислової групи «SKM»

При цьому сільські населені пункти у відносно безпечних областях західної частини України можуть прийняти, а подекуди і потребують, додаткову робочу силу. Тут переселенці можуть зіграти важливу позитивну роль, оскільки баланс населення, наприклад Івано-Франківської області, між тим корінним населенням що виїхало через загрози війни до країн Євросоюзу і тим що заїхало з тимчасово окупованих територій, все одно від'ємний – зменшення населення за експертними оцінками в межах 10 відсотків.

Таким чином ключова проблема – відсутність на даний час на рівні держави дієвих інструментів комплексного вирішення питання забезпечення переселенців житлом та роботою на фоні дефіциту прецедентного економічно активного населення в сільських територіях.

В таких умовах досить актуальним вбачається створення майданчиків для реалізації місцевих програм релокованих громад для працевлаштування ВПО та програм підтримки підприємництва «приймаючих громад» за формулою «самозайнятість + житло» (з використанням вже створеної мережі шелтерів). Тут потрібна спільна робота «приймаючої» та «релокованої» громади для співставлення інтересів ТПО та можливостей на новому місці розвивати первні види підприємницької діяльності.

В результаті використання такого підходу можна отримати реальний механізм вирішення головної соціальної проблеми ТПО – забезпечення житлом з одночасним вирішенням питання відновлення сільських територій.